

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Cím: *Arz infláció és szanálás hatása
Budapest gyáriparára*

Forrás: *Magyarország*

Bm
(Hely)

1928. 12. 23.
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy 384.35

Hely

Idő

1928

Személy

H

Az infláció és szanálás hatása Budapest gyáriparára

300 új gyártelep és 5200 főnyi munkáselbocsájtás

A háborús összeomlás és a román megszállás miatt elalélt gyáripár küzdelmes éveiről számol be az az érdekes tanulmány, amelyet a székesfőváros statisztikai hivatala a napokban adott ki.

Tagadhatatlan, hogy régóta hiányzik már egy olyan összefogó munka, amely szak szerű összeállításban a történeti fejlődés figyelembevételével is megrajzolja azt az erőfeszítést, amellyel Budapest zsenge gyáriparának kell megküzdenie az ellene tornyosuló nehézségekkel. Különösen fontos ez ma, amikor külkereskedelmi mérlegünk növekvő passzivitása miatt egyre erősebb hangok halatszanak a vámokkal védett és kartellekbe tömörült gyáripár ellen. Valóban itt az ideje, hogy a statisztika pártatlan prizmáján át-szűrődő fény világítsa meg minden oldalról ezt a jelentős problémát. Nem közömbös az, hogy a háborút követő általános európai termelési válság hozzánk is elsodródó viharai lankasztják-e elgyöngült erőinket, vagy speciális hazai okokban rejlik a fogyasztóképesség olyan csökkenése, amely fokozottabb védelemre kényszerít minden érdekelt tényezőt.

A magyar gyáripár lassu tempójú fejlődéséről időközönként meg-megjelenik ugyan hivatalos beszámoló is, de a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal adatgyűjtése csak országos szempontokból foglalkozott eddig ezzel a kérdéssel. A budapesti gyáripár területe kiaknázatlan maradt. A Székesfőváros Statisztikai Hivatalának igazgatója, *Illyefalvi I. Lajos*, észrevette a hiányt. Gondoskodott tehát lézaggpótló munkáról. A szerkesztésében

megjelenő *Statisztikai Közlemények* 56. kötetének 4. száma „Budapest gyáripára 1921-1926-ban” címmel *Farkasfalvi Sándor* dr. tollából most boncolgatja ezt a jelentős problémát.

Közel 200 oldalon, 24 fejezetben vonulnak el előttünk Budapest füstölgő gyárképményei. Huszonegy grafikon illusztrálja a 69 szövegtábla gazdag adatait. Hogy aztán végül egy 40 oldalas táblalásrész részletezze kimerítően mindazt, amihez a bősövegű kommentár még kiegészítésre szorul.

Ebből az adattárból szemelgetünk most mutatónba egypár kikapott adatot.

Csak a gyári jellegű iparvállalatokkal foglalkozik a tanulmány. Vagyis csak azokkal a nagyobb vállalatokkal, amelyek legalább 20 segédszemélyt foglalkoztatnak. Magyarországon 250.000 ipari vállalatából 1926-ban csak 3287 érte el a gyári jelleget. Látszólag tehát a tulsuly a közép- és kisiparon nyugszik. De, ha megtudjuk, hogy a *gyári vállalatok termelési összértéke négyszer nagyobb, mint a többi együttvéve*, akkor már nyilvánvaló lesz, hogy az alig egyszázaléknyi gyáripár joggal képviseli mégis az ipari termelés statisztikailag eddig még fel nem dolgozott 99 százalékát is.

Alig 3300 gyár dolgozott tehát 1926-ban a csonka országban, a régi teljes ország 5332 gyártelepe helyett. De ebből is 1200 már új alakulat, mert Trianon a mai területen csak 2424-et hagyott meg. Még ezek a pusztas számok is azonban tulozzák a valóságot. A mai területen maradt 2080 gyárban ugyanis 13 évvel ezelőtt 12.000-rel magasabb

volt a munkáslétszám és 1913-ban egy gyárban átlag 105 munkás dolgozott, 1926-ban pedig csak 63.

Budapest 755 gyári jellegű ipartelepe az 1921-1926-ig terjedő idő alatt közel 300 új vállalattal 1071-re növekedett. De a gyárak számában mutatkozó 41%-os emelkedést 10 százalékkal kisebb munkásnövekedés kísérte. 1926-ban összesen 83.125 gyári munkás dolgozott Budapesten. Különösen jellemző erre az öt évre a közbeeső szanálási akció, amely 1923-ról 1924-re Magyarországon 12.000. Budapesten 5200 gyári munkást tett kenyér telenné. 1924-ben 5000 férfi munkást bocsátottak el Budapesten a szükségessé vált üzemi redukció miatt. Három év múltán mégis újra megtelt a régi létszámkeret, de a növekvő munkásszükségletet a gyárak már olcsóbb női munkaerővel igyekeztek pótolni. 1923-1926-ig a férfi munkások száma 5%-kal esett, a nőké 17%-kal emelkedett.

Érdekes fejezet számol be a munkabérek és tisztviselői fizetések változásáról. Megállapítható, hogy a növekedés aránya sokkal magasabb a tisztviselői illetményeknél, mint a munkások javadalmazásánál. A fővárosban a gyári munkásoknak megélhetésüket 1926-ban 398 aranyfilléres napi keresetből kellett fedezni. Pedig a fővárosi bérek annyira „magasak” voltak, hogy vidéken átlagban csak 325 fillér jutott a munkásság elitebb rétegére. Legmagasabbak a munkabérek a különbözőbb szakképzettségek és farsztó éjjeli munkát igénylő nyomdaiparban és legalacsonyabbak a kő- és textiliparban. Am a békebeli évekhez hasonlítva öt főcsoportban — majdnem a fele munkásságnál — a reálmunkabérek még 1926-ban sem érték el az 1913. évi színvonalat.

Pedig a termelés egyre növekedik és az 1921-ben még csak 334 millió aranykorona értékű termelés annyira fellendült, hogy

1926-ban már 802 millió aranykorona értékűre emelkedett. A budapesti gyáripár összes termelési értéke azonban még ekkor is alig kétharmadát tette csak az 1913. évinek.

Különös érdekességre tarthatnak számot azok az adatok, amelyek a budapesti gyárak üzemvitelének rentabilitására engednek következtetni. Részletes adatsor világítja meg a főbb termelési és üzemi költségeket, amelyek egyik legfontosabbikát a tisztviselői fizetések és munkabérek teszik. Ezek 1921-ben 37 millió, 1926-ban 161 millió aranykoronára emelkedtek. Eszerint tehát a gyárak az összes termelési értéknek 1926-ban már egyötödét fordították alkalmazottaik javadalmazására az 1921. évi egytized helyett.

Kifejezetten munkabérekre átlagban a termelési érték egyhatedét. De találunk olyan ipari főcsoportot is, például az élelmezési iparban, ahol munkabérekre a termelési értéknek csak alig hat százaléka jutott. A tüzelő- és világítóanyagok racionálisabb felhasználása erősen csökkentette a költségeket. És még jelentékenyebb az az apadás, amely a főlhasznált nyersanyagok és félgyártmányok beszerzési árának csökkenésében mutatkozik. A nyersanyagfogyasztás öt év előtt a termelési érték 52%-át tette, 1926-ban csak 44%-át. A munkabérenövekedés tehát jórészen megtérült itt és a főbb termelési és üzemi költségek össze-vissza a termelési érték 70%-a körül mozogtak. Hogy a még hátralévő 30%-ból mennyi a tiszta haszon, az azoktól a mellékkiadásoktól függ, amelyek adók, betegsegélyezési járulékok, vám és fuvar stb. címén terhelték a vállalatot.

Szűkre szabott helyünk nem engedi a további részletezést, mégis kiemelendőnek tartjuk az élelmezési és élvezeti cikkek gyártásánál mutatkozó azt a nagy aránytalanságot, hogy az általános ipari termelés egyharmados apadásával szemben a malomipar és sörgyárak 1913. évi termelése 1926-ban egyformán a negyedére csökkent, viszont a szeszgyárak békebeli termelésüknek közel háromnegyed részét produkálhatták, a dohánygyárak pedig jóval túlhaladták békebeli termelésüket is.